

AVGUŠTIN MALLE

**STANJE SLOVENSKEGA ZNANSTVENEGA INŠTITUTA V CELOVCU
IN PERSPEKTIVE**

Značilnost raziskovalnega dela v celovškem inštitutu je bila vseskozi ta, da raziskovalcev ni bilo mogoče ločevati od njihovega političnega delovanja in povezanosti z vsakodnevnim dogajanjem kljub temu, da so v svojih strokovnih delih pisali z vso znanstveno distanco.

Slovenskega znanstvenega inštituta v Celovcu ni več; nedavno je bil tudi formalno ukinjen s strani finanserja. Ustanovljen pa je bil čisto drugačen inštitut, z drugačno razvojno filozofijo.

Če naj na kratko povzamem petindvajsetletno delo, je treba reči, da je bila pot pravilna, čeprav se je končala s porazom. Poraz je doživela znanost, zmagala je politika oz. dnevne potrebe in odločitve manjšinske skupnosti. V primeri z ljubljanskim inštitutom smo imeli pri nas precej drugačno kadrovsko politiko: naša ustanova naj bi imela vlogo središča, okrog katerega bi se zbirali vsi tisti razpršeni raziskovalci, ki jih je na Koroškem in v Avstriji precej. S pritegovanjem teh ljudi pa je prišlo do dejanskih problemov celovškega inštituta. Zveza slovenskih organizacij oz. njeni funkcionarji v vrstah aktivne manjšine nočejo imeti nekaterih ljudi. Osebnost sem nasprotoval takemu odnosu, vendar nisem uspel.

Drugo vprašanje, ki se zastavlja majšinskim raziskovalnim ustanovam, pa je vključevanje raziskovalcev iz vrst večinskega naroda v neposredno upravljanje in znanstveno delo ustanove. Sam sem mnenja, da naj bi raziskovalci iz vrst večinskega naroda vsekakor sodelovali, vendar z dodatno nalogo, da vzgajajo manjšinske raziskovalce v svojih strokah. To naj bi veljalo tudi za tiste sodelavce, ki prihajajo iz Ljubljane. Tako je v začetku tudi bilo, če naj omenim samo sodelovanje in delo dr. Klemenčiča. Potem smo to prakso opustili.

Ob takem sodelovanju se postavlja vprašanje funkcionalnosti slovenščine glede na dejstvo, da je sodelavec iz večinskega naroda v Avstriji ne pozna. Nikakor ne sprejemam kritike, da je ohranjanje dela v slovenščini in objavljanje del v našem jeziku pri tem nacionalistično stališče. To ni nikakršen etnocentrizem.

Naj k temu dodam še, da so manjšinsko znanstveno delo na Koroškem vedno pogojevale politične razmere med večino in manjšino, dodatno pa še odnosi med Zvezo slovenskih organizacij in Narodnim svetom. Tudi ni mogoče pričakovati

denarne pomoči od državne uprave, če pa manjšinska glasila dnevno, upravičeno ali tudi neupravičeno, napadajo vladne strukture. Po vstopu Zveze v Sosvet se bodo razmere nemara spremenile, če se bo hkrati spremenila tudi filozofija delovanja.

Postavlja se tudi vprašanje obsega bazične raziskovalne dejavnosti, ki bi jo manjšinski inštituti morali opravljati poleg dokumentalistične in servisne dejavnosti za potrebe drugih organizacij in naročnikov. Brez bazičnega dela znotraj lastne discipline ni mogoče delati na ostalih področjih. V določenem času bi moral vsak raziskovalec poskrbeti za objavo določenega števila del s svojega področja.

Kvaliteta in kvantiteta raziskav sta danes neprimerno večji kot včasih, ko je tu pa tam izšla kaka knjiga, disertacija ali diplomska naloga slovenskega avtorja. Danes je položaj obrnjen. V raziskovanje manjšinskega vprašanja so se intenzivno vključile univerze širom Avstrije. Prevladujejo raziskave na pravnem in družbo-slovnem področju.

Manjšina gotovo potrebuje raziskovalno delo, vendar mora pogoje zanj ustvarjati sama. Če takih pogojev znotraj manjšine ni, potem ne moremo pričakovati, da bo temu odpomogla večina. Z umikanjem dajemo prosto pot raziskavam, ki jih bodo opravljali strokovnjaki iz vrst večinskega naroda in tistim, ki jih opravljajo osrednje slovenske ustanove v Sloveniji. Novi inštitut, ki ga je ustanovila Zveza slovenskih organizacij na Koroškem, bo našel dovolj sodelavcev v Ljubljani, nenazadnje zaradi ekonomskega dejavnika.

Možno rešitev vidim v tem, da bi posamezni raziskovalci nekako zasebno izbrali določene naloge, ki bi jih opravljali s soglasjem predstavnikov političnih organizacij. Pri tem ni mogoče vključevati ljudi, ki že delajo drugje in tako o tej dodatni dejavnosti ne bi mogli avtonomno odločati oz. ne bi mogli vplivati na odločitve, ki zadevajo manjšino.

Da bi manjšina na Koroškem preživela, je potrebno delo na področju izobraževanja; tukaj je položaj posebej tragičen. Raziskovalci, ki jih plačujejo politične strukture, so dognali, da je manjšinsko šolstvo mogoče uničiti, če se le ustanovi dovolj šol. Konkurenca med šolami potem stori svoje. Če bi se manjšinska skupnost na to pripravila z analizo stanja učencev, kot je bilo predlagano, bi lahko našli rešitev, tako pa je vse prepuščeno slučaju in nekatere šole izumirajo. Raziskav na ravni metodike in didaktike ni mogoče opraviti, ker je vstop raziskovalcem v šole prepovedan. Dovoljeno je raziskovati samo pravni in zgodovinski vidik šolske problematike.

Raziskovalci na Koroškem smo se zavzemali za preučevanje široke pahljače vidikov manjšinskega življenja, vendar je nemogoče, da bi se posamezniki spopadali s področji, v katerih niso doma. Takšno delo ni interdisciplinarno, kot si to predstavljajo nekateri predstavniki manjšinskih organizacij. Timskega dela pa še dolgo ne bo. Morali pa bi vsaj razpravljati o predlogih raziskovalcev, ki so jih ti naslovili na osrednje organizacije. Naklonjenost pa se je prevesila v prid novoustanovljenega **Inštituta Alpe-Jadran**, ki se bo specializiral, kakor kaže doslej, na demoskopske raziskave o priljubljenosti različnih politikov ter na ekonomske študije. Nima smisla, da bi konkurirali zavodom z izdelano metodologijo.